

Obsah

01	Současný stav a vývoj bezdětnosti v české populaci	5
02	Genderová klasifikace a vývoj bezdětnosti v ČR	15
03	Plánování rodiny v ČR	25
04	Rozdíly mezi ženami s různou bezdětností	35
05	Genderové faktory v plánování rodiny	45
06	Plánování rodiny a genderové faktory	55
07	Plánování mateřství	65
Poděkování	Lidé na každém etapě	11
Předmluva	Lidé na etapách	12
08	Plánování jistoty práce otců a mateřské péče	69
1.	Úvod	14
	1.1. Teorie a negativní flexibilita práce a časové vytížení	
	1.2. Genderové role a rostoucí náročnost zájmu o rodinu	
2.	Explanace poklesu plodnosti a růstu podílu bezdětných v české populaci	22
2.1.	Proč nedošlo k poklesu plodnosti a růstu podílu bezdětných v české populaci dříve?	23
2.2.	Proč došlo k poklesu plodnosti a růstu podílu bezdětných v české populaci v 90. letech 20. století?	25
2.2.1.	Nové příležitosti a univerzální trend internalizovaných hodnotových změn versus diferencující externí strukturální bariéry rodičovství	31
2.2.2.	Demografický šok versus demografický přechod	33
2.2.3.	Management populačního poklesu versus pronatalitní politika	35
2.3.	Teoretické přístupy ve výzkumu poklesu plodnosti a růstu podílu bezdětných	40
2.3.1.	Teorie individualizace a kulturní změny	40
2.3.2.	Teorie racionální volby	42
2.3.3.	Teorie sociální anomie	45
2.3.4.	Teorie hodnoty dětí a redukce nejistoty	46
2.3.5.	Teorie sociálních sítí	49
2.3.6.	Teorie genderové spravedlnosti	50
2.4.	Závěr	53
3.	Výzkumné otázky, metodické postupy, zdroje dat a struktura prezentace výsledků výzkumu	55
3.1.	Kde skončily předchozí studie a co nového přináší tato kniha?	55
3.2.	Konceptualizace bezdětnosti	58
3.3.	Zdroje dat a metody	59
3.3.1.	Sčítání lidu, domů a bytů	59

3.3.2. Výběrová šetření	60
3.3.3. Problémově orientované rozhovory	62
3.4. Struktura prezentace výsledků výzkumu	66
4. Jaké faktory přispívají k (prodlužování období) bezdětnosti?	69
4.1. Typ partnerského soužití, (ne)existence partnerství, rodina	
orientační a důležitost příbuzenské koheze	69
4.2. Velikost a místo bydliště	77
4.3. Náboženské vyznání	80
4.4. Bytové podmínky	82
4.5. Podobnost partnerů	83
4.6. Vzdělání a trh práce	87
4.7. Závěr	93
5. Faktory ovlivňující rozhodování o zahájení rodičovství z pohledu bezdětných a rodičů	97
5.1. Jaké okolnosti přispely k prodlužování období bezdětnosti nebo naopak k založení rodiny podle názorů bezdětných i rodičů v jejich vlastním případě?	97
5.2. Narůstá v současné době důležitost některých okolností při rozhodování o zahájení rodičovství?	103
5.3. Závěr	106
6. Veřejná akceptace života bez dětí a volby bezdětnosti	108
6.1. Rodičovství jako nezbytná součást života?	109
6.2. Diverzita přístupů k rodičovství a bezdětnosti	114
6.3. Přijatelnost důvodů pro volbu bezdětnosti	116
6.4. Závěr	118
7. Odmítání rodičovství, odkládání rodičovství anebo různé způsoby prodlužování období bezdětnosti?	119
7.1. Volby a nevolby	123
7.2. Dobro-volnost a ne-dobro-volnost	128
7.3. Hierarchie (cest k) rodičovství	132
7.4. Biologické stárnutí a sociální čas	141
7.5. Příroda, přirozenost a norma-lita rodičovství aneb Jak se volí bezdětnost	151
7.6. Jak se prodlužuje období bezdětnosti?	161
7.6.1. Spějící k (úvahám o) rodičovství	162
7.6.2. Odkládající rodičovství	163

7.6.3. Nerozhodnutí o (bez)dětnosti	165
7.6.4. Smířující se s bezdětností bez volby (bez)dětnosti	166
7.6.5. Prolínání hodnotových a socioekonomických faktorů	167
7.7. Závěr – typologie bezdětných	172
8. Gender, práce a růst bezdětnosti v české společnosti optikou teorie genderové spravedlnosti	176
8.1. Plánování otcovství	179
8.2. Plánování mateřství	183
Kad. 8.2.1. Plány na kombinování	187
vzn. 8.2.2. Plány na etapizování	188
8.3. Plánování jistoty práce otců a mateřské péče	190
8.4. Pozitivní a negativní flexibilita práce a časové vytížení	191
8.5. Genderové role a institucionální zabezpečení pro kombinování práce a péče v české společnosti v historickém a mezinárodním kontextu	192
8.6. Závěr	212
9. Závěr	215
Centre, Faculty of Spatial Sciences, University of Groningen, která se nyní Literatura	227
Summary	246

Za umožnění provést teoreticko-empirický výzkum bezdětnosti v předem určeném kontextu děkuji svým kolegům a kolegám z oddělení Gender a sociologie Sociologického ústavu AV ČR v.v.i., Aleně Křížkové, Radce Dudové, Haně Maříkové, Zuzaně Uhde a Evě Nechvátalové, jejichž konceptuální mnozí motivovaly k rozvojení výzkumu. Zvláštní dík patří i mému manželovi a rodičům, bez jejichž podpory by nebylo možné výzkum dokončit a tuto knihu napsat.

Příloha I.: Tematické okruhy pro rozhovory

253

Příloha II.: Základní charakteristiky komunikačních partnerek a partnerů

256

ností v kontextu sociálních změn v české společnosti" (reg. č. KJB70254).

Rejstřík

259

spolupráci všech mých kolegyní a kolegů, kteří se na řezení projektu podíleli.

Můj dík za neutuchající podporu a kritiku patří také všem mým kolegyním z oddělení Gender a sociologie Sociologického ústavu AV ČR v.v.i., Aleně Křížkové, Radce Dudové, Haně Maříkové, Zuzaně Uhde a Evě Nechvátalové, jejichž konceptuální mnozí motivovaly k rozvojení výzkumu. Zvláštní dík patří i mému manželovi a rodičům, bez jejichž podpory by nebylo možné výzkum dokončit a tuto knihu napsat.

Na konci výzkumu jsem se rozhodla, že všechny výzkumné materiály, které jsem vytvořila, budou k dispozici ve veřejném prostoru. Tento základním cílem je, aby mohly být využity v rámci vzdělávacích programů a výzkumů, které se věnují tématu bezdětnosti. Výzkum je určen pro všechny, kteří mají zájem o téma bezdětnosti a její význam v současné společnosti.

Tento základním cílem je, aby mohly být využity v rámci vzdělávacích programů a výzkumů, které se věnují tématu bezdětnosti. Výzkum je určen pro všechny, kteří mají zájem o téma bezdětnosti a její význam v současné společnosti.